

2. Honfoglalás Szentesen

Berekhát 25, Lakos-tanya

1911-ben [Koszta József](#) betöltötte az 50. életévét, ám akkoriban festett képei még mindig a kísérletező útkeresésről árulkodnak. Nyomasztotta, hogy rajongott példaképe, Munkácsy Mihály ilyen idős korára már egész életművet tudhatott maga mögött.

Húszéves volt, amikor "magaképzése végett" 2 év Kolozsvárott kuporgatott kerestetéből elment a bécsi akadémiára. A következő években tanult Pesten a Mintarajziskolában, és Münchenben, megfordult Velencében, Nagybányán, Rómában és Párizsban - amikor sikeres pályázatai lehetővé tették, akár hónapokat, éveket is eltöltve egy-egy helyszínen. Közben sok nagy művésztől érték stílusformáló hatások, ám közben egyiknek sem vált az utánzójává. Mindenhol és sokaktól tanulva alakította a saját kifejezésmódját.

Külföldi útjai után rövid ideig a Szolnoki Művésztelepen dolgozott, és közben kereste azt a helyet, ahol majd zavartalanul tud festeni. Járt az Alföldet, Cegléd, Gyoma, Csorvás, Félegyháza és Kunszentmárton után 1911 júliusában Szentesen akadt rá az igazira. A "honfoglalást" Pánczél Lajos rekonstruálta Koszta halálára írt lírai nekrológiájában, amely Rózsa Gábor jóvoltából megjelent a Szentesi Életben is:

"Paraszszekér zörgött az úton és kavarta a port. A két kis barna ló szaporán csapkodott a farkával, hessegette a legyeket. Nyári meleg terpeszkedett a tájon, mélyen bennjártak a júliusban. A kocsis mellett alacsony ember ült. Apró szemei hunyorogtak az éles napfényben, de fűgén nézelődtek. Gyönyörködtek a tájban, az óriás búraként leboruló kék égben, a habfoltokként úszó fehér báránnyefellegekben, a karcsú jegenyékben, a felrebbenő fogolycsapatokban, a szanaszét kúszó dinnyeindákban.

Egyszer csak megragadta a kocsis karját: - Megálljon! Kis tanya közelében haladtak el. Olyan volt, mint a többi alföldi tanya. Fehérfalú épületek, amelyeken ragyogott a friss meszelés, glédában őrt álló akácfák, szőke kazlak, kapirgáló tyúkok, csaholó kutya, ágaskodó gémeskút. Minden szabályos volt, csak egy valami ütött el a megszokott képtől, az egyik épülethez festőműterem volt ragasztva. Szélesablakú, üvegtetős ház. A nagy üvegtáblákon bezuhogott a júliusi napfény.

A lovak megálltak. A kis ember leugrott a kocsis mellől és apró, sietős léptekkel megindult a tanya felé. Kampós meggyfabotja jó fegyver volt a csaholó kutya fékentartására, de már jött is a tanya gazdája, pár pillanattal később szembenálltak egymással..."

A házigazda [dr. Lakos Imre](#) elűzött szentesi polgármester volt, a műterem pedig unokaöccséé, a később tragikusan elhunyt [Lakos János Pálé](#). Koszta a környező 25 hold földdel együtt kibérelte évi 1000 koronáért. [Ide hozta „haza” Annuskát](#), aki ekkor már 13 éve hűséges társa, gondviselője és [modellje volt](#). Az itt töltött első szentesi évtized meghatározó lett egész munkásságára nézve.

1911-ben a [Háromkirályok](#) című festménye szerepelt az amszterdami nemzetközi kiállításon. A nagybányai jubiláris kiállításra Ferenczy Károly válogatott be öt Koszta-festményt. Nyáron az Andrassy Dénes-féle 4200 koronás utazási ösztöndíjjal néhány hónapos tanulmányútra ment Észak-Itáliába, Belgiumba és Hollandiába. A tengerparton festett, meglepetésszámba

2. Honfoglalás Szentesen - Lakos-tanya, Berekhát 25. (1912-1922)

menő posztimpreszionista jellegű képei elkülönülnek életműve egészétől, bár tanulságaikat számos művén felhasználja.

1912-ben [Fridrich János a Lakos-tanyai műteremben készítette](#) el róla a sok helyütt idézett fényképet. A fotóról elgondolkodva tekint ránk, a körülötte [kirkott festmények](#) a korszak termékeként még mindig inkább csak az útkeresés állapotát sugallják.

1913-ban a Múcsarnok tavaszi tárlatán a Képzőművészeti Társulat és a Szépművészeti Múzeum is megvásárolja egy-egy művét. Hosszú szünet után - életében utoljára - hazalátogat Brassóba.

1915-ben a Képzőművészeti Társulat tavaszi kiállításáról a királyi gyűjtemény számára vásárolják meg egy festményét. Ebben az időben születtek berekháti [malmos képei](#), majd [kukoricatörőinek](#) kontrasztokban gazdag, szenvedélyes kolorizmusával új korszak kezdődött munkásságában. A közeli [cigánysor](#), a [putrik](#) szegényes, de színekben gazdag világa is megjelenik képein.

„Ami jó, [azt itt csináltam](#). Ami igazán sikerült, az itt lett, ebben a környezetben.” - vallotta 1921-ben a Világ riporterének, Lestyán Sándornak, aki talán egyes-egyedül a Kosztáról írók közül itt, a világvégi Berekháton is felkereste.

1916-tól gyakori vendég volt a szolnoki-, majd három évvel később a kecskeméti művésztelepen is. Tagja lett a Szabad Művészek Csoportjának. Ekkor megfestett [Muskátlis kislány](#) képe az infánsnői tartású gyermekkel sikert és vitákat is eredményezett - a téma több más festményen is visszaköszönt.

1917 szeptemberében az Ernst Múzeum XXVII., a Magyar mesterek ötödik csoportkiállításának két termében kiállított nagyobb kollekciójával az immár 56 éves mester végre átütő sikert aratott. Minden képét megvették és a sajtó új tehetségként ünnepelte.

Az év végén a Múcsarnok téli tárlatán a [Kukoricatörők](#) című festményével Koszta az első kitüntetettje lett az akkor alapított Wolfner-díjnak. A Singer és Wolfner cég hároméves szerződést kötött vele. Szintén Lestyán idézte tőle pár évvel később az erről szóló szavait:

"A Singer és Wolfnernek semmi sem elég. Öt hónap alatt 18 képet festettem nekik, mégis azt mondták, hogy kevés. Nem eleget dolgozik nekik az ember... jobb volna lassan, nyugodtan festeni. De az anyagiak miatt van. Egy kis földet, meg egy kis tanyát akarok venni, hogy a magam ura lehessen. Azt hiszem, jövőre már meglesz a saját 15 holdam... Csak roppant drága a föld, itt a szomszédságban 4 holdért 120.000 koronát kértek... Tessék ezt összefesteni..."

1918-ban a szolnoki háborús események következtében számos képe elpusztult, közte egy nagy méretű történeti kompozíciója is.

1920 januárjában újra nagy érdeklődés övezte képeit az Ernst Múzeum X. csoportkiállításán. Az évtized közepéig Budapesten is fenntartott egy műtermet, ahol többnyire télen

2. Honfoglalás Szentesen - Lakos-tanya, Berekhát 25. (1912-1922)

dolgozott. A Szinyei halála után márciusban megalakult Szinyei Merse Pál Társaság rendes tagjává választotta. Ettől kezdve rendszeresen részt vett a Társaság bel- és külföldi kiállításain. Megpályázta a Képzőművészeti Főiskola meghirdetett tanári állását, de nem járt sikerrel. Eközben sorra festi a most már egyre inkább "Kosztá-stílusú" képeit.

1921-ben a Tamás Galéria 33 Koszta festményből rendez kiállítást. Tamás Henrik öt évre lekötötte a művész képeinek eladási jogát, de a lejárat előtt Koszta felbontotta a szerződést, annak előnytelenységére hivatkozva.

1922 februárjában részt vett az Ernst Múzeum XIX. csoport-kiállításán. Májusban a stockholmi magyar kiállításon szerepelt. Egy festményét kiállították a XIII. Velencei Biennálén. Rudnay Gyulával - akit a festők közül a legközelebb állónak érzett magához - művésztelep alapítását tervezték, de ez sosem valósult meg.

Kosztá 10 évig volt a [Lakos-tanya](#) bérlője, melyet 1961-ben, születése századik évfordulóján Bakó Károly és Dobozi András még lefényképezhetett. 1922 nyarán végre teljesült a régi vágya: a Singer és Wolfner kiadónak festett képei árából megvette a [Felsőrét 37/A](#) alatti saját tanyát a Szentestől északra fekvő Várháton. A Piti Mária-féle birtok szétmérésekor jutott hozzá a mellette fekvő 15 hold földdel együtt. 1937-ben újabb 10 hold szántóföldet vásárolt mellé a Vekerháton.

Festmények, fényképek:

1. Önarckép ([festmény](#), 1911)
2. [Lakos Imre](#) (1854-1925) polgármester (reprodukció)
3. [Lakos János Pál](#) (1883-1920) festő
4. A [Lakos-tanya](#) - Berekhát 25. (Bakó Károly, 1961)
5. Koszta József a [Lakos-tanyai műteremben](#) (Fridrich János, 1912)
6. A Lakos-tanyai [műterem részlete](#) (Fridrich János, 1912)
7. Koszta [Annuskát festi](#) (Fridrich János, 1915)
8. Szélmalom ([festmény](#), 1915)
9. Malom putrikkal ([festmény](#), 1916)
10. Kukoricatörők ([festmény](#), 1916)
11. Muskátlis kislány ([festmény](#), 1916)
12. A cigánysorból - Délutáni napsütés ([festmény](#), 1915-1920)
13. Berekhát ([festmény](#), 1920)

2. Honfoglalás Szentesen - Lakos-tanya, Berekhát 25. (1912-1922)

Források:

- Szinyei Merse Anna: Koszta József élete és művészete a dokumentumok tükrében (Kogart Galéria - Budapest, 2014)
 - <https://www.libri.hu/konyv/Koszta-Jozsef-elete-es-muveszete-a-dokumentumok-tukreben-1861-1949-7.html>
-

Összeállította: Lantos Imre, Mészáros Zoltán, Sprok János, Tímár Ferenc, Valkai Zsolt, Vecseri Ferenc

Partnerek:

